

Hildur Søhoel og Sigrid I. Kvaal

Kvalifisering av tannleger fra land utenfor EØS –

I årene 2004–2013 ble det gjennomført opptaksprøver til kvalifiseringsprogrammene for tannleger med utdanning fra land utenfor EØS-området. Opptaksprøvene besto av en teoretisk del og en praktisk del i tillegg til et intervju med kandidaten. Gode kunnskaper i norsk har vist seg å være det eneste nyttige forkravet til opptaksprøvene i tillegg til avsluttet utdanning fra et odontologisk lærested. Gjennomføringstiden for å kvalifisere seg til norsk autorisasjon samsvarte med resultatene fra opptaksprøven.

Autorisasjon av tannleger som er utdannet i land utenfor EØS-området, er styrt av lov om helsepersonell (Helsepersonelloven) § 48 hvor jevnghed med norske kandidater og pasientsikkerhet er nedfelt som grunnleggende argumenter. Kvalifiseringsprogrammet ble etablert i 1999 etter vedtak i Stortinget. Bakgrunnen var tannlegemangel i Norge og behov for integrering av utenlandske tannleger som hadde kommet til Norge. Siden den gang har det vært gjennomført kliniske og teoretiske prøver og kurs for tannleger som kommer fra land utenfor EØS-området.

I løpet av denne tiden har det vært forsøkt forskjellige modeller for å vurdere om kandidatenes kunnskaper og ferdigheter er jevnghede med norsk utdanning. Det ble også vurdert hva kandidatene manglet for å kunne praktisere som tannleger i Norge og dermed kunne anbefales for norsk autorisasjon.

For å vurdere kandidatenes ferdigheter og kunnskaper og kunne tilrettelegge et påbyggingsløp, er det hvert år fra 2004 og til 2013, med unntak av 2012, gjennomført en opptaksprøve til kvalifiseringsprogrammet. Denne artikkelen tar sikte på å belyse hvor god opptaksprøven har vært med tanke på å kunne gi en god anbefaling av hvilket løp en kandidat bør få.

Om kvalifiseringsprogrammet

I de første årene etter 1999 ble opptaksprøven og utdanningsprogrammet kalt Lisensprogrammet ved Universitetet i Bergen (1–4). Kravene for å komme til opptaksprøve var opprinnelig en flervalgsprøve i pre- og parakliniske fag og bestått prøve i engelsk og norsk på høyere nivå.

Fra 2004 ble kravene for å komme til opptaksprøven justert, og det ble etablert en egen opptakskomité bestående av en representant for Universitetet i Bergen (UiB) og Universitetet i Oslo (UiO) og en fylkestannlege. Det ble samtidig bestemt at det skulle være et nasjonalt opptak til alle kvalifiseringsprogrammene som ble tilbudt på det tidspunktet. I 2004 ble det, som en prøveordning, tillatt at kun ett av de tidligere forkravene var tilstrekkelig for å komme til opptaksprøven. Erfaringen fra dette opptaket ble at det kun var kravet om å ha gode norskkunnskaper som samsvarte med å klare opptaksprøven tilfredsstillende, noe som også var vist tidligere (3,4), og norskkravet var det eneste forkravet som ble videreført.

I dagens ordning verifiserer Statens autorisasjonskontor for helsepersonell

(SAK) om grunnutdanningen er reell, men SAK vurderer ikke om utdanningen er faglig jevnghed med norsk utdanning. UiB har fått i oppdrag av Helsedirektoratet å være sekretariat for vurdering av søkerne. Søknader fra søkere som ikke vurderes som kvalifisert til opptak på kvalifiseringsprogrammet returneres SAK.

Forkrav og opptaksprøve

For å kunne stille til opptaksprøve er det noen forkrav som skal være oppfylt. Dette gjelder krav om norskkunnskaper for opptak til den kliniske delen av kvalifiseringsprogrammet. Kravet skal dokumenteres på én av tre følgende måter: a) Test i norsk for fremmedspråklige, høyere nivå («Bergenstesten»); b) Eksamen fra trinn 3 i norsk for utenlandske studenter ved universitetene med karakter C eller bedre eller c) Norsk alternativ fagplan fra videregående skole med karakteren 4 eller bedre i skriftlig og muntlig. Søknader om dispensasjon fra språkkravet i norsk ble vurdert individuelt. Engelsk ble ikke et formelt forkrav, men en stor del av faglitteraturen er engelskspråklig, og derfor er engelskkunnskaper relevant i en totalvurdering.

Det ble gjennomført et felles opptak til kvalifiseringsprogrammene ved de odontologiske læresteder og kvalifiseringsprogrammet med praksisperiode i Den offentlige tannhelsetjenesten. På bakgrunn av resultatene av opptaksprøvene ble det gitt en vurdering av hva den enkelte kandidat trengte for å kunne bli kalibrert til norske forhold.

Selve opptaksprøven besto av en skriftlig prøve (ca. 3 timer) i kliniske fag med noe innslag av pre- og parakliniske problemstillinger og prepareringstester på plasttenner i fantomhode samt et intervju (ca. 1 time) basert på kandidatens utdanning, erfaring og besvarelser. Opptaksprøvene ble gjen-

Forfattere

Hildur Søhoel, tannlege og seniorrådgiver i Helsedirektoratet. Tidligere klinikkleder i Tannhelsetenestens kompetansesenter Vest – Hordaland og klinikkjef ved Universitetet i Bergen

Sigrid I. Kvaal, professor. Institutt for klinisk odontologi, Det odontologiske fakultet, Universitetet i Oslo

erfaringer fra 2004–2013

Figur 1. Eksempler på kroneprepareringer utført på den praktiske delen av opptaksprøven. Det viser ulike ferdigheter og erfaring.

nomført på norsk. Det er nå kun UiB som arrangerer kvalifiseringsprogram.

Den skriftlige opptaksprøven ble arrangert én gang i året og besto av spørsmål fra sentrale emner innen odontologi. De fleste oppgavene var fra klinisk odontologi og tilsvarte oppgaver man forventet å kunne besvare som ferdig utdannet tannlege.

Test av prepareringskunnskap og -ferdighet bestod av fire prepareringsoppgaver som varierte litt fra år til år. En av oppgavene var å preparere for en enkel fylling, en annen å preparere til en helkrone. En minimal preparering ble alltid inkludert, og ved noen opptak ble kandidatene også bedt om å rotfylle en tann. Dette kunne avdekke store forskjeller i prepareringsutforminger (figur 1). Intervjuet ga en utdypning av kandidatens utdanning, erfaring og besvarelser, og eventuelle uklarheter ble avklart.

Etter opptaksprøven ble kandidatene rangert i fem grupper:

1. Kandidater som fremla kunnskaper tilsvarende norske tannleger til avsluttende eksamen.

2. Kandidater som kunne klare seg med et intensivt kurs i radiologi og/eller et kortere kurs i «norske» standarder på prepareringsteknikker etterfulgt

av en periode i Den offentlige tannhelsetjenesten.

3. Kandidater som tilfredsstillte basiskunnskaper i fag og språkferdigheter til å kunne gjennomføre et kvalifiseringskurs ved UiB.

4. Kandidater som ikke behersket tilfredsstillende norsk språk og odontologisk terminologi, men gir inntrykk av å ha tilfredsstillende bakgrunnskunnskaper.

5. Kandidater som ikke har tilfredsstillende bakgrunnskunnskaper til noen av de overnevnte programmer.

I de årene som ordningen bestod, ble det hvert år gjort en vurdering av 15–30 kandidater. Opptakene resulterte i at det i 2004 var opptak av 8 kandidater til Det odontologiske fakultet i Oslo og 8 kandidater til fakultetet i Bergen. Det har også vært forsøkt å ta opp kan-

didater til grunnutdanningen i odontologi dersom det er plass ved de odontologiske lærestedene. Kandidatene i gruppe 4 blir anbefalt norsk arbeidstrening. Kandidater i gruppe 5 fikk tre forsøk til opptaksprøven før endelig avslag. I de siste årene har det bare vært opptak av kandidater i Bergen og i Den offentlige tannhelsetjenesten.

Vurdering og diskusjon

Det viser seg at det er samsvar mellom resultatene fra opptaksprøven og gjennomføringsgraden og behov for ekstratid (tabell 1). Erfaringene fra 2004 til 2013 viste at det var svært stor variasjon i hvordan de enkelte kandidatene klarte opptaksprøven og dermed hadde mulighet for å kunne følge kursene som fører frem til autorisasjon. Opprinnelig lærested kunne spille større rolle

Tabell 1. Antall og andel i % som gjennomførte kvalifiseringsprogrammet på normert tid og gjennomsnittlig ekstratid sammenlignet med resultatet på opptaksprøven

Resultat på opptaksprøven	Antall ferdig på normert tid (%)	Gjennomsnittlig ekstratid
God	9 av 16 (56 %)	1,3 måned
Middels	5 av 22 (23 %)	3,4 måned
Svak	0 av 6 (0 %)	5,3 måned

enn nasjonalitet. Det var også en tydelig trend at nyere utdanning var mer lik norsk utdanning enn eldre utdanning. Forkravene til norsk viste seg å være et minimum for at kandidatene kunne gjennomføre opptaksprøven på en god måte. Svake norskkunnskaper medførte vansker i den daglige undervisningen på norsk og i kommunikasjon med pasienter.

Opptaksprøvene har vært gjennomført etter samme mønster i 10 år, med mindre endringer. En tredelt opptaksprøve har vist seg å gi god innsikt i kandidatenes kunnskaper og ferdigheter. Den skriftlige prøven ble ett år testet ut på nytilsatte tannleger ved UiB som besvarte lett alle spørsmål i prøven, noe som viser at nivået på prøven ikke er urimelig krevende.

Kandidatenes bakgrunn var svært variert, fra gruppen som gjorde perfekte prepareringer, men hadde lite teoretisk kunnskap, til gruppen som bare hadde teoretisk kunnskap. Den siste gruppen hadde ofte bare sett på demonstrasjoner av ulike behandlingsformer under sin grunnutdanning og hadde aldri selv behandlet en pasient. Dette gjenspeiler gjerne utdanningslandets økonomi, nasjonale helselover og kulturtradisjoner. Nesten alle kandidatene hadde svært liten erfaring med røntgen og

tolkning av røntgenbilder. I mange land er det vanlig at røntgenundersøkelser kun utføres på spesialklinikker. De fleste kandidatene hadde liten eller ingen erfaring med barnepasienter. Kulturforskjeller i hvordan barn skal håndteres kom også tydelig frem, særlig i den kliniske delen av kurset.

Et opptak på 8 kandidater per år til kvalifiseringsprogrammet ved UiB har vist seg å være tilpasset mengden av kvalifiserte søkere. Kun et fåtall har blitt vurdert kvalifisert til å gå direkte ut i veiledet praksisperiode i Den offentlige tannhelsetjenesten. Alle kandidatene som ble tatt opp på et program, måtte gjennomgå nasjonale fag som en integrert del av undervisningen. Halvparten av dem som ble testet, ble ikke funnet kvalifisert til noen av programmene, til dels med meget svake kunnskaper.

Opptaksprøven til i kvalifiseringsprogrammet synes å være en god måte å forutsi og teste den enkeltes kunnskaper. Det er svært viktig at opptaksprøven er både teoretisk og praktisk, da det ikke alltid er samsvar mellom teoretiske og praktiske kunnskaper og ferdigheter. Gjennomføringsevnen har vist seg å være tydelig relatert til språkkunnskaper.

Takk

Takk til Unni Lange Buanes som har bistått ved opptaksprøvene.

Referanser

1. Birkeland JM, Molven O, Fristad I, Berge M, Hoff I, Walter K, Isaksen TS. Autorisasjon av tannleger med utdanning fra land utenfor EØS: erfaringer fra lisensprogrammet i Bergen. *Nor Tannlegeforen Tid.* 2003; 113: 210–7. <http://www.tannlegetidende.no/i/2003/5/dntt-57441>
2. Birkeland JM. Lisensprogrammet ved Det odontologiske fakultetet i Bergen. *Nor Tannlegeforen Tid.* 2003; 113: 840–1. <http://www.tannlegetidende.no/i/2003/16/dntt-78892>
3. Birkeland JM, Molven O, Fristad I, Berge M, Hoff I, Tuft P, Bøe OE. Kompetanse til tannleger fra land utenfor EØS før og etter lisensprogrammet i Bergen. *Nor Tannlegeforen Tid.* 2003; 113: 848–51. <http://www.tannlegetidende.no/i/2003/16/dntt-79607>
4. Birkeland JM, Molven O, Haugejorden O, Bøe OE. Prediksjon av gjennomføring av lisensprogrammet for tannleger fra land utenfor EØS på normert tid. *Nor Tannlegeforen Tid.* 2003; 113: 342–6. <http://www.tannlegetidende.no/i/2003/16/dntt-78968>

Adresse: Hildur Søhoel, Helsedirektoratet, Postboks 7000, St. Olavs plass, 0130 Oslo. E-post: hildur.cecilie.sohoel@helsedir.no